

Interview met Hendricus Johannes Mattheus, 21 mei 2015.

I-1: Het begint met de vraag: wanneer bent u geboren en waar?

G: Ik ben geboren in Leiden op de Hoge Morsweg. Ik weet het [nummer] niet helemaal zeker. Het was 223 of 263 en dat is hier, daar aan het eind van de Dr. Lelylaan, daar bij dat viaduct. Ik kan het mij niet herinneren. [In 1935 was het nummer 102]. Dus ik heb het van mijn ouders. Ik heb daar twee jaar gewoond, toen was dat hele industrieterrein, was er niet. De spoorweg was ook nog niet verhoogd, want dat is pas na de oorlog gebeurd. En de Hoge Morsweg, daar waren vroeger huizen. En dat liep helemaal door tot aan de Morsweg, die daar bij de Engelberthahoeve eindigt. Daar ben ik dus geboren, ik heb er twee jaar gewoond.

I-1: Over welke data hebben we het nu?

G: 28 februari 1935.

I-1: Twee jaar gewoond.

G: Ik heb daar twee jaar gewoond tot 1937. Wij zijn toen verhuisd. Moet U mijn namen nog hebben? Helemaal?

I-1: Helemaal, ja.

G: Dat lijkt me wel handig. Hendricus met een c, Johannes, met -es aan 't eind, Mattheus met ma, dubbel t.

I-2: En een h.

G: En een h erin. Ja, het gezin bestond uit vader en moeder. Ik was de eerste, de oudste. En daarna heb ik drie jaar later nog een zus gekregen.

I-1: Die komt later misschien nog wel ter sprake. De naam ook maar even erbij.

G: De naam. Er wordt beweerd, ik ben wel eens geïnterviewd door Juri Smit. Zegt die naam u wat?

I-1: Juri Smit?

G: Hij is historicus. Hij heeft columns geschreven naar aanleiding van familienamen, in het Leidsch Dagblad. Juri ken ik persoonlijk goed. Hij zegt: "Jij bent ook een keer aan de beurt". En de naam komt waarschijnlijk, heel waarschijnlijk uit Portugal. Want er is ooit....

I-1: Nu bedoelt U de achternaam Mattheus?

G: De achternaam, ja. Overigens, er is in ieder geval een relatie met de Mateus Rosé.

I-2: Ja, die ken ik. De [ronde] flesjes.

G: Dus als we iemand wel eens een attentie geven, dan koop ik zo'n flesje, dat was leuk. Maar, dat kwam omdat... mijn vader kwam uit Den Haag en zijn vader met zijn zwager, die hadden een comestibelenzaak in de Korte Poten in Den Haag. Toen mijn vader al overleden was, en toen die zwager overleden was, toen kwam er... heeft een zuster het overgenomen. En toen kwam iemand uit Portugal, met een gebrekkig Nederlands, en die beweerde de eigenaar te zijn van de Mateus Rosé. Dus zo kwam er... het zijn maar losse flarden, die ik weer van een nichtje heb gehoord. En verder weet ik er helemaal niks van. We hebben het plan gehad ooit wel een keer in Portugal, waar ik wel geweest ben, meerdere malen, om daar eens heen te trekken. Maar goed, daar is niks van gekomen.

I-1: Het kwam er niet van?

G: "De weg naar de hel is geplaveid met....".

I-2: Goede voornemens.

I-1: U komt uit een klein gezin, U had een zuster?

G: Ik had één zuster.

I-2: Er waren twee kinderen?

G: Ja.

I-2: Hoe heette die zuster?

G: Die heette Jannetje Maria [geb. 28 juni 1938]. Werd Nanny genoemd en woont... heet nu Nan. En die woont in Deventer.

I-1: En na die twee jaar?

G: Toen zijn we verhuisd naar wat je noemt de Professorenwijk. Toen zijn we naar de Kapteynstraat [nr. 54] gegaan. En ja, vanaf een jaar of vier weet ik een heleboel dingetjes. Allemaal kleine details. Heel bijzonder is dat ik daar, en dat heb ik eigenlijk later pas ontdekt

– een stukje retrospectie – dat ik ooit professor Einstein heb gezien. En hoe kwam dat? Omdat op de hoek van de Kapteynstraat en de Lorentzkade woonde mw.

De Sitter (waar de De Sitterlaan naar genoemd is; naar haar man). En hij was hier hoogleraar, hier in Leiden. En die [Einstein] was op bezoek daar, waarschijnlijk een particulier bezoek, en die was daar, en die heb ik dan gezien. Dat vind ik toch wel heel bijzonder. [Eleonora Suermondt, weduwe van prof. dr. W. de Sitter, woonde Lorentzkade 29]

I-2: Het was een heel nieuwe wijk toen hè? De Professorenwijk.

G: Het was een totaál nieuwe wijk, ja, totaál nieuwe wijk.

I-1: En uw hele jeugd heeft u daar gewoond?

G: Ik heb daar tot aan mijn trouwen gewoond, ja. De nieuwe wijk ... ik kan mij nog herinneren dat de huizen van de [De] Sitterlaan gebouwd werden, dat alle straten nog lang niet behoorlijk berijdbaar waren. Maar goed, er was niet zoveel verkeer. Ik weet nog dat ik met een vriendje – die later verdronken is in de Lorentzkade [=Stadsmolensloot] – dat we speelden onder de pas aangelegde brug of... van de [De] Sitterlaan naar de Burggravenlaan. [de De Sitterbrug werd gebouwd sept. 1940 tot juli 1941] Zelfs de brug van de Zeemanlaan naar de Thorbeckestraat was nog in aanbouw. Ja, dat was dan in '37. [beslist onjuist; de Lorentzbrug was al eind 1934 in gebruik genomen]

I-1: En wat was de aanleiding voor de verhuizing naar de Kapteynstraat?

G: Het werd.. het was maar erg klein, [het eerdere huis] waar we woonden. Het was een benedenverdieping. Mijn moeder leeft lang niet meer, maar als we er voorbijgingen dan zei ze: "Kijk, daar is je geboortehuis".

I-1: En wat was het beroep van uw vader?

G: Mijn vader was sociaal... die was eerst de bedrijfsleider van de textielfabriek Zuurdeeg & Zn.

I-2: Zuurdeeg?

G: Waar later Van Dam, de glashandel, is gekomen, op de Oude Singel [nrs. 174-178]. En ik ben toen eens een keer geïnterviewd door een van de conservatoren van De Lakenhal, die ik ontmoette toen bij een lezing, want ik heb een heleboel... heb toen flarden van mijn vader daarover gehoord, dus zo is alles... En moet ik daar iets nog op ingaan? Of zegt u, nou dat is een zijweg die.....

I-1: Het is wel goed die flarden ook vast te leggen. Want ik weet niet wat er met die informatie toen is gebeurd. En in ieder geval wordt het nu wel in het archief gezet.

I-2: Het zal waarschijnlijk nooit opgenomen zijn of zo.

G: Het is opgenomen. En wat ze ermee gedaan hebben, ik weet dat allemaal niet meer.

I-1: Ja, maar het gaat over Leiden. En het is uw verhaal. Dus....

I-2: Wat voor textiel maakten ze? Wat was het?

G: Het was een dekenfabriek.

I-2: Dekenfabriek, o ja.

G: De Blauwe Klok.

I-1: De Blauwe Klok.

G: Het grappige is, in de maatschappelijke ontwikkeling, daar heb ik met Cor Smit wel eens over gehad, dat die fabriek, die draaide goed. Dat was bij de Zandstraat. En die fabriek die had zo'n 100 mensen die daar toen aan het weven en spinnen waren. Op een gegeven moment werd de fabriek gesloten, voor de oorlog nog [1 okt. 1933]. Dat kon toen nog. En waarom? De oude heer Zuurdeeg had geen vertrouwen meer in de opvolging van zijn zoon. En die zoon was bang van..., dat ie het familiekapitaal er doorheen zou jagen en dat de hele fabriek naar de knoppen ging. En zegt: dus dan meteen maar sluiten. Dat werd zomaar pff gesloten!

I-2: Dat kon toen nog.

G: Dat zou vandaag aan de dag niet meer gaan.

I-1: Toen verloor uw vader zijn baan?

G: Toen verloor hij zijn baan, mijn vader.

I-2: In de crisisjaren.

G: Even kijken.

I-1: Voor de oorlog was dat.

G: De data weet ik eigenlijk niet meer.

I-2: De crisis begon in 1929.

G: Ja, mijn vader heeft toen gesolliciteerd bij de gemeente. Voor die tijd verdiende hij vreselijke veel geld. Hij had zo'n 50 gulden in de week. Dat was in die tijd enorm veel. En toen ging ie over naar de gemeente[...] aangenomen als een sociaal ambtenaar bij Maatschappelijk Hulpbetoon. Dat was bij de Mare, hoek Beestenmarkt Kalvermarkt [lees Lammermarkt], daar. Het is nu verwaarloosd tot en met, want er zitten allemaal studenten in. Je weet niet hoe het eruit ziet. Ik vind het altijd leuk als ik... ik fiets veel, boodschappen doen en dan zie je dat en dan denk je, daar was vroeger mijn vader hè, zo gaat dat. In de gemeenteraad zijn er zelfs vragen gesteld waarom ze van die dure ambtenaren hadden aangesteld. Want toen kreeg hij 25 gulden.

I-2: Poeh.

G: Hij ging erop achteruit.

I-2: Poeh, de helft eraf.

G: Ja, dat weet ik niet of dat per week was of per maand. Zal wel per week geweest zijn.

I-2: Dat kan niet, 50 per week en dan 25 per maand. Dat is wel heel erg weinig.

G: Ja, maar de oorlog, weet ik nog wel, dat er in familieverband werd opgeschept, door mensen die daar zaten: "Ik ben over de 100 gulden heen".

I-2: Ik begon ook met 90 in de maand.

G: Als ik daar met mijn kleinkinderen over spreek, moet ik altijd even omrekenen. Hoeveel was dan in euro's. Nou ja, oké.

I-2: Het was in ieder geval een enorme achteruitgang.

I-1: Maar [ze] bleven wel wonen....

G: Ja, ze bleven daar wel wonen. Ik weet nog dat ze 35 gulden per maand betaalden aan huur.

I-2: Een normale prijs in die tijd.

G: Ja, in die tijd was dat.

I-1: En wat was het voor gezin waar U opgroeide?

G: Een gezellig, harmonisch gezin.

I-2: Katholiek? Protestant?

G: Dat was protestant. We behoorden tot de hervormde kerk. Wij kerken hoofdzakelijk in de Hooglandse Kerk, de Oosterkerk – die afgebroken is, die al lang niet meer bestaat – en de Pieterskerk. Maar daar kom ik straks nog wel even op terug. Nou ja, kan ik nu ook doen. Er zijn zoveel ingangen. Je moet vast... een beetje een lijn houden.

I-1: Ik zou zeggen, maak maar dwarsverbanden. Dan komen wij wel weer terug op uw jeugd.

G: Prima, prima. Ik ben als... als een van mijn hobby's – heb ik mij aardig in bekwaamd – heb ik veel aan muziek gedaan. En we gingen ook later kerken in waar nu de Vredeskerk is, Burggravenlaan, staat daar. Daar hadden we eerst achter een aula van een Mulo en daar heb ik jarenlang als pianist dienst gedaan. Later naar de Vredeskerk, ben ik organist van die kerk geweest. Dus dat was het kerkelijke. Vandaag de dag bemoei ik mij nog steeds erg veel met de kerk, ook al ben ik een ... zeer agnostisch ingesteld.....

I-1: In koorverband, of bedoelt U...?

G: Nee, in kerkelijke opvattingen.

I-1: Nou, daar komen we nog wel op.

G: Daar komen we nog wel op. Ik heb daar nog wel wat over.

I-1: Dan gaan we even terug naar uw jeugd. U groeide daar op in de Professorenbuurt..

G: Professorenwijk, ja.

I-1: U had daar uw vriendjes....

G: Ja, jongens op straat. We speelden op straat, we deden van alles. Kijk, ik was vijf jaar toen de oorlog begon, ik was tien jaar dat de oorlog eindigde. Dus de oorlog is ook nog heel aspect wat ik ter sprake kan brengen, en wat deden we? Met meisjes spelen, met jongens spelen, met meisjes pesten, ha, ha.

I-2: Knikkeren?

G: Nou, dat hebben we wel gedaan, en vliegeren.

I-1: Daar op school ook natuurlijk?

G: Nee, het bijzondere is, mijn vader zat vroeger op de school Noordeinde 40, bij een zekere heer Cartier

I-2: O ja, Noordeinde 40. Naast de E.L.S., waar later de E.L.S. gekomen is. Was een protestantse school.

G: Ja, dat was een hervormde school, van de hervormde schoolvereniging, want je had daarnaast ook een gereformeerde schoolvereniging. Goed, die school, daarvan staat alleen het voorstuk nog. Dat, het is allemaal, toen de [Bonaventura?] werd afgebroken, werden daar allemaal huizen neergezet. En toen ging ook een heleboel, van die school ging plat en allemaal plantjes werden meegenomen.

I-1: Wat werd afgebroken?

G: Op het Galgewater, daar werden al die huizen afgebroken, behalve de historisch waardevolle, die bleven bewaard. Maar allerlei huizen die daar stonden, die zijn afgebroken. Zeg maar schoolpleinen, zijn allemaal bebouwd en dat is allemaal die moderne bewoning geworden.

I-1: En u ging naar die school?

G: Ik ging dus naar die school, en het grappige is, ik begon op de kleuterschool, laat ik zeggen, op het Plantsoen.

I-2: Was daar een kleuterschool?

G: Daar was een kleuterschool, daar was een lagere school van een zekere meneer.... Nou, ik weet de naam niet meer, hoe die heette, zelf. Maar daarnaast was een kleuterschool. Het gebouwtje staat er nog.

I-2: Ja, ja, waar die kunstenaars nu zitten?

G: Ja, nou, daar heb ik tot verdriet een aantal jaren doorgebracht. Ik was nogal een beweeglijk figuur en ik doe graag een heleboel dingen, maar we moesten altijd stilzitten. En wat blijft er nog hangen? Dat we altijd straf kregen. Dat is natuurlijk maar een herinnering, zo was het niet in werkelijkheid, maar de herinnering [is] dat we altijd straf kregen. En dan gingen de dames koffiedrinken, en dan moesten wij met onze ogen dicht zitten.

I-2: Nou ja!

G: Ja, zo ging dat.

I-1: Dat was een kleuterschool?

G: Dat was de kleuterschool. Dat herinner ik mij dan. Dat is waarschijnlijk in mijn geheugen uitgegroot.

I-1: Dat was ook een hervormde kleuterschool?

G: Dat was een hervormde kleuterschool. Ja. Het hoofd der school woonde op de Lorentzkafe. En later, veel later, toen ik al bijna volwassen was, zie ik dat mens nog lopen. Het was een heel, héél kolossaal dik mens was het. En dan liep ze, ze kon nauwelijks fietsen; ze liep altijd naast haar fiets.

I-1: En de vriendjes uit de buurt, die waren dan ook hervormd?

G: Nee.

I-1: Dat weer niet?

G: Dat was gemengd. Er waren openbare vriendjes. Och, het was bij ons een liberaal gezin. Er waren katholieke kinderen die zeiden: "Ik mag eigenlijk niet met jou spelen". "Waarom dan niet?" "Ja, jij bent niet katholiek". Ja, de verzuiling was heftig in die tijd. Maar goed.

I-1: Herinneringen spelen ook een rol.

G: O ja, ik weet nog wel, in Leiden bij de Hooglandse kerk had je een dansschool, Castelein, daar mochten niet-katholieken niet in.

I-2: Nee!

G: Je moest je identificeren. Je moest je laten

I-2: Veel te gevaarlijk [2x], je zou daar een jongen leren kennen die niet-katholiek was.

G: Maar dat was onderling protestant ook. Mijn vrouw [is] van hervormde huize, maar die had een vriendin, die was van gereformeerde huize. En dan ging zij [mijn vrouw] mee naar de Breesstraat, waar het gereformeerde jeugdhuis stond, en die vriendin die heeft, had een broer, ver in de tachtig nu, hij leeft nog, en ze heeft het later nog wel eens tegen hem herhaald, hij wist het niet meer, wat jij zei, eigenlijk moet je – en dat was mijn vrouw – moet

je die vriendin niet meenemen, want daar zou wel eens een gemengd huwelijk uit kunnen komen. Zo ging dat.

I-2: Ja, twee geloven op een kussen...

G: Ja.

I-1: Maar van vijf tot tien [jaar], zat u ook op veel verenigingen toen? Of...

G: Nou, er was toen, tijdens de oorlog was er eigenlijk helemaal niks [2x]. De oorlogstijd heeft, heb ik heel bewust meegemaakt, heel bewust.

I-2: Ja, vertel eens.

G: Ik kan me herinneren dat, het was in het begin van de meidagen van '40. Het was van dat koude weer en dan gingen we op zondagmiddag wel eens een wandelingetje maken. Vond ik helemaal niet leuk, maar goed, dat moet, je moest mee. En dat wandelingetje ging toen vanuit de Kapteynstraat via de Zeemanlaan richting Koninginnelaan en daar had je de blauwe tram, die van het station naar het [Wachtje?] in Den Haag reed. En daar had je de banketbakker Kallenberg. Misschien zegt U dat wat?

I-2: Ja.

G: Nou, daar tegenover was de halte van de blauwe tram. En daar stonden we toen stil. En toen vertelde mijn vader dat er oorlog was en dat dáár de militairen waren. Dat is bij de... er is nog een stukje van de Lammenbrug [=trambrug over de Trekvlief] van toen over. Als je daar fietst zie je dat stukje nog. Dat was het begin van mijn eerste ervaring met de oorlog. Wij woonden in de Kapteynstraat. Dus wij gingen in de hongerwinter op een zondag voor het eerst naar de gaarkeuken. Dat was in 't Joodse weeshuis. En we kregen gortepap. Ik vond het, ik herinner me nog dat ik het verrukkelijk vond.

I-1: Er was schaarste dus.

G: Ja, er was zeer zeker schaarste, en later werd de kwaliteit alleen maar slechter [3x]. Er was geen licht meer, we hadden geen elektra, we hadden geen gas meer. We hadden een wonderkacheltje om wat op te koken. We hebben bollen gegeten, we hebben suikerbieten gegeten. We.....

I-2: Ja, ik weet er alles van.

G: Mijn vader is op een tocht geweest, wandelend met iemand naar Olst en Wijhe, teruggelopen met een handkar. Onderweg is bij de oversteek bij de IJssel alles afgepakt. En hoe kwam dat? Omdat een van de heren die gevisiteerd werd door de Duitsers, had een pamflet bij zich van Herrijzend Nederland. Dat was.....

I-1: Niet handig.

G: Nee, dat was zeker niet handig. Dus ze kwamen thuis met bijna niks, want alles was in beslag genomen. Hadden ze in die veertien dagen heen en weer gelopen. Honger. Wij hebben als jongens gaten in een soort oven gemaakt – een keer, een paar keer – en dan gingen we voor de mensen water warm maken. Want regelmatig was er wel water. Alles was op de bon, maar zelfs met de bon kon je niet van alles krijgen. We hadden in Leiden ook al Vroom & Dreesmann. En als we het koud hadden, dan gingen mijn vriendje en ik, dan gingen we naar Vroom & Dreesmann, want daar was het gebouw in ieder geval warmer dan buiten en thuis. Dat was wel een beetje, eh, om op temperatuur te komen. Op die school heb ik zes jaar gezeten. Ik heb – en dat vond ik wel bijzonder – zeer bewust het bombardement meegemaakt op het station. Dat was, ik weet de data, ik zal u zeggen hoe ik aan de data ben gekomen. Het was op een maandag de 10^e december 1944 [lees: 11 december]. De school ging uit om vier uur [spreekt dus op het tweede bombardement die dag] en tegelijkertijd ging het luchtalarm af. We waren net buiten op het Galgewater. We gingen altijd achter uit de school. Luchtalarm dus. Wij vluchtten naar de dichtstbijzijnde winkels. En die winkels, tussen de Boommarkt en de Apothekersdijk, daar was een aantal winkels, een stuk of vier vijf, en dan kon je [in] die winkel, stonden we daar, en dan keek je recht zó de Stationsstraat [= Steenstraat/Stationsweg] in. Dus je zag, als de vliegtuigen kwamen, hup. En dan dreunde het. En ik had het gevoel, dat zijn ook allemaal, waarschijnlijk verbeelding achteraf, dat de.....

I-1: Nou ja, negen jaar toen.

G:dat de vloer golfde van – nou ja, zal wel getrild hebben – dat de vloer golfde door de inslag van die bommen. De trillingen moesten weg. Dat was een heel indrukwekkend gebeuren voor een kind.

I-1: Hoe lang duurde dat bombardement?

G: Poeh, hoe..

I-1: Ja, in de herinnering.

G: Ja, hoe lang zou dat geduurd hebben? Het kan tien minuten geweest zijn, het kan een kwartier geweest zijn, het kan een half uur geweest zijn. Maar ergens in die [buurt]. Goed, wij naar huis toe, want ik had orgelles. We hadden zo'n psalmenpomper thuis.

I-1: Een harmonium.

G: Psalmenpomper. Mooi hè. En de man van wie ik les had, een zekere meneer Van Reider, woonde daar in de Oosterstraat 19 en [tegen I-1] de naam psalmenpomper is niet van mij hoor.

I-1: Nee, ik schrijf 'm even op – had 'm nog niet eerder gehoord. Heel leuk. Wij hebben ook zo'n ding thuis gehad.

G: Later heb ik dat apparaat, omdat ik nogal technisch geïnteresseerd ben, heb ik de stofzuiger op de achterkant gezet en toen hoefde ik niet meer te trappen.

I-1: Dat was vermoeiend, dat trappen?

G: Ja, ja. Goed, die meneer die komen zou, waar ik les van had – voor drie gulden in de maand vier keer een uur – dus dat was 75 cent, nu 32 à 33 eurocent per uur als je dat snel omrekent. Die meneer kwam niet opdagen. Later hoorde ik, of kwam hij het vertellen, dat hij kon – hij kwam uit Oegstgeest geloof ik - en hij kon het station niet voorbij door dat bombardement. Ik zei net al, ik weet die data nog precies, want ik heb bij het onderwijs gewerkt – daar kom ik nog wel op - en ik reed van hier, nee, ons vorige huis, reed ik van Leiden naar Den Haag toe. Op een gegeven moment ontdekte ik dat een van de leraren was ook een Leidenaar. Ik zei: "Joh, rij met mij mee, da's gezellig". En dan kwam hij uit de Merenwijk en dan raakten we met elkaar aan de praat; zo gaat dat in zo'n auto. En toen vertelde hij dat op de zondag ervoor – hij was ook hervormd – en hij ging naar de kerk toe of stond op het punt naar de kerk te gaan, hij was enig kind, en hij zat met zijn vader en moeder aan het ontbijt, en toen werd - kent u het gebouwtje "Het Spoortje" bij de Herensingel? Waarom is dat het spoortje? Daar was een spoorlijn. U kunt, als u bij de Haven komt of nee, bij de Zijlpoort, en u komt de singel af, en u gaat linksaf naar de Lage Rijndijk, maar daar net voor op de Singel nog, dat was, daar is nog een stootblok van dat oude treintje. Dat was – daar had je waar nu dat gebouw Het Spoortje staat ongeveer – daar was een overslagstation. En daar werden in die tijd onderdelen van de V1 en 2....

I-2: Naar Wassenaar.

G: Voor het Lager van Wassenaar, voor de lancering. En dat werd op die zondagochtend de 10e december, werd dat emplacement gebombardeerd. En hij zat toen, die collega, zat aan tafel met zijn vader en moeder. Een grote scherf kwam naar binnen, raakte zijn vader. En de man was één plas bloed en was op slag dood.

I-2: O, vreselijk.

I-1: Afschuwelijk.

G: Dus van hem, in dat gesprek, weet ik van toen en die datum. En daar komt nog meer bij. Dat mijn schoonmoeder zaliger, die was op 11 december jarig. En die wist ook te vertellen dat, want ze had familie in de buurt van de Haverzaklaan, dat is allemaal weggebombardeerd, dat op haar verjaardag, de 11^e december, toen ze nog jong was, heel veel familieleden van haar waren omgekomen. Dus dan past, schuift dat allemaal zo in elkaar. Nog een grappig detail, dat is niet direct de oorlog. Ik kwam, mijn opa en oma van mijn moederszijde, die woonden in de, de Leidenaar zegt Aloelaan in plaats Aloëlaan [familie J. Pardon, Aloëstraat 57].

I-2: Ja, Aloelaan, natuurlijk.

G: Ja. Goed, mijn opa en oma, die woonden daar, en als ik daar kwam, vaak, dan vond ik, was daar een heel leuk meisje, een paar jaar jonger dan ik. En daar speelde ik mee, op straat. Ook had mijn oma een keer een kersttak gekocht, een soort kerstboom, een kaarsje

ging erin en zij er ook bij. En al pratende, die leraar toen had het over: ja, daar woonde de familie Oomen. Ik zeg: Hè?

I-1: Dat was een bekende naam?

G: Ja, dat waren de burens. En omdat dat een familie Oomen was... Hij zei: "Ja, ik ben met een meisje Oomen getrouwd". Ik zeg: "Hoe heet ze dan"? Ze werd nu Alice genoemd, maar toen had ze een wat andere naam. Wat Leidser, geloof ik.

I-1: Alie?

G: Alie heette ze. Ja, dat was het, Alie. Ik zeg: "Nou, dat was dan het meisje waar ik vroeger mee speelde". Zo gaat het soms. Van die grappige dingetjes. Zit je in een auto met iemand te praten en dan blijkt dat 't vriendinnetje waar ik bij mijn oma mee speelde, dat vriendinnetje is zijn vrouw geworden, en die kwam ik dan later weer tegen op personeelsbijeenkomsten. Zo kunnen dingen zo grappig zijn. Dat was naar aanleiding van het bombardement op de Haverzaklaan en dat hele Stationsgebied.

I-1: En hoe was het verder met de voedselvoorziening? Honger geleden?

G: Ja, dat was een kwestie van overleven.

I-1: Was er van familiekant nog.....?

G: Nee, nee, nee.

I-2: Geen agrariërs in de familie?

I-1: Of een bakker in de familie?

G: Nee, helemaal niks [2x].

I-1: Dat was een zwaar laatste oorlogsjaar.

G: Dat was zwaar, ja. En om de kamer een beetje warm te houden, werd er met hout gesprokkeld. En wat wij dan verstookten in een klein wonderkacheltje en zo.

I-2: De keldertrap verbrand?

G: Niet, zo erg was het niet.

I-1: Waar kwam het hout vandaan?

G: En ik had zelf nog wel.... Ik had op een gegeven moment ruzie met mijn zuster. Komt voor. En mijn moeder wordt zo ontieligelijk kwaad dat – het was op een zondagochtend – mijn moeder pakte een blok hout en die gooide dat in mijn richting, en ik ging natuurlijk opzij en dwars door een ruit heen.

I-2: O, vreselijk.

G: Toen moest mijn vader uit de kerk komen. Nou, nou, nou. Ik heb maar, er waren geen kranten, maar bij wijze van spreken had ik een heel pak kranten in mijn broek gestopt. Wij woonden in de Kapteynstraat en daar maakten wij ook veel bombardementen mee. Bij de brug over het kanaal.

I-2: Beschietingen of bombardementen?

G: Beide; echte bombardementen ook. Dan ging het luchtalarm. Als ik zo zit te praten hóór ik het luchtalarm weer. En als het veilig was, dan gingen wij als jongens onmiddellijk de straat op, want we gingen bomscherven zoeken. Ik weet nog, er is waarschijnlijk ook luchtdoelafweergeschut geweest van de Duitsers; ik vond een grote scherf met een hakenkruis erop. En die vriendjes vroegen: "Oh joh, wil je die hebben?" Ruilen en zo.

I-2: Soms waren die gloeiend heet hè?

G: Ja, jazeke. En die, heel veel huizen waren beschadigd; heel veel huizen waren ruiten van kapot. Later, of, ze hebben de brug nooit geraakt, de Engelsen. Het ging over datzelfde V-1 transport wat naar het station toe ging. Daarom is het station gebombardeerd, het Spoortje gebombardeerd, daarom is die spoorbrug gebombardeerd over het kanaal. U weet dat dat kanaal de oude Corbulagracht [Corbulo-gracht] is van eh....

I-2: Van de Romeinen.

G: Ja, ik heb het ook van horen zeggen, door deskundigen. Ze hebben de brug nooit geraakt. Maar wel kwamen die bommen rondom het weiland terecht. Door de tijd vulde dat met water. En wat deden wij jongens? Wij gingen schaatsen. Op de bomkraters. Ja, dat waren allemaal leuke dingetjes [2x]. Nou, dat was dat.

I-1: U was tien jaar toen de oorlog afliep?

G: Toen was ik tien jaar, ja.

I-1: En dat was feest?

G: Ja, dat kan ik mij heel goed herinneren.

I-1: Het was 'dubbel' natuurlijk.

G: Eerst hebben we nog gehad de Dolle Dinsdag, september, dat we dachten, nou is het....

I-2: Toen kwam de grootste ellende nog.

G: Toen kwam inderdaad de grootste ellende nog. En toen de bevrijding eindelijk daar was heb ik de, mijn oma was in '44 overleden [Jannetje Pardon-Ober overl. 23-4-1944], mijn opa lag op sterven, want die is overleden op 9 mei. [Jacobus Pardon overl. 10-5-1945]. Hoe kwam dat? Die man had ook zoveel honger. Die had spinaziezaad gegeten en spinaziezaad, daar zitten allemaal van die scherpe puntjes aan. Dat heeft zijn spul daarbinnen zo aangetast dat hij is doodgegaan op 69-jarige leeftijd. Mijn ouders hadden, ja, die waren met de dood bezig, met die man die daar ziek lag. Dus ik werd een beetje aan mijn lot overgelaten. De Engelsen, of de Canadezen, kwamen binnen en ik weet nog goed dat ik daar stond bij de Plantage aan de Hoge Rijndijk.

I-1: Met die zus?

G: Nee, o, daar kom ik nog wel op, ook wel een aardig, ja, ik zei het al. Als ik eenmaal aan details toekom, dan...

I-2: U doet het geweldig. [2x].

G: Ik blijf aan de gang.

I-2: Ja, heerlijk.

I-1: Interessant om te horen. U stond daar toen de Canadezen kwamen?

G: Ja, dat waren de Canadezen. Dus, vonden wij prachtig. Ik mocht meerijden op zo'n tank. Dat ging dan over de Hoge.... Nee, over het Levendaal, Korevaarstraat, Breestraat, en dan gingen ze zo naar het Schuttersland. [Schuttersveld]. Daar stond, schitterend gewoon. Wij genoten daarvan. Het was of de engelen uit de hemel waren gekomen. Ja, ik zal dit even afmaken, dit stukje. Wij zaten thuis, toen kwamen dus die vliegtuigen over die dat zogenaamde Zweedse brood kwamen brengen. En, eh, de eieren waren zeker hard gekookt.

I-2: Het was eierpoeder.

G: Ja, het was eierpoeder. Ik weet wel, even een klein grapje. Ik was tien jaar. Wij hadden een huis met drie verdiepingen, dus ik was het zolderraam uitgekropen, boven op het dak gekropen. Het dak was zo [omgekeerd V-teken]. Met het ene been zat ik hier, met het andere been hier, lekker tegen de schoorsteen aan. Het was goed weer, kijken naar al die vliegtuigen die overkwamen. Ja, dat was heel bijzonder. Over vliegtuigen gesproken, die overkwamen. We hebben ook eens een keer op een zaterdagmiddag zo'n enorme zwerm vliegtuigen over zien komen, die allemaal richting Duitsland gingen. En we waren allemaal blij dat daar gebombardeerd zou worden. Achteraf denk je, wat moeten de mensen die daar in Duitsland gewoond hebben in een hel geleefd hebben.

I-2: Hamburg, Dresden, vreselijk [2x], vuurzeeën, ja.

G: Ja, en dan denk je: Wat gebeurt er vandaag aan de dag nog niet allemaal? Dat mensen elkaar van, de ruimte niet geven om gewoon zichzelf te zijn. Nou ja. Even kijken, die bevrijding. Daar zat, in de straat waren dus elke avond straatfeesten. Wij hadden thuis van mijn opa en oma, want dat vond ik leuk, zo'n pathefoon draaien, met zo'n toeter, ja. Allemaal plaatjes met losse naalden.

I-1: Die snel slijten.

G: Ik zie mij nog staan.

I-2: 'His masters voice'.

G: Ja, o ja. En dat waren allemaal van die oude platen, ik weet nog: "Aufforderung zum Tanz" van Weber. En meer van dat soort dingen. Dus ik platen draaien, en alle mensen waren blij, waren allemaal aan het dansen en springen. Het was één klonterende feestmassa voor de deur bij ons, van de hele buurt. Ja, dat herinner ik mij als een euforisch gebeuren.

I-1: Werden er ook NSB'ers opgehaald en zo?

G: Ja, dat heb ik wel gezien. Soms ook helemaal ten onrechte, ten onrechte. Dat mensen eigenlijk in het verzet zaten. Hebt u gezien, bij de 5 mei-herdenking, dat er, de afgelopen 5 mei-viering en zo, op de televisie, dat er een mevrouw was die werkte op een, bij de Nazi's. Maar thuis hadden ze onderduikers. Joodse onderduikers. Ze werd op straat uitgescholden door de mensen dat ze een Nazi was. Pas na de oorlog kwamen mensen [er achter] dat ze

bewust een dubbelrol had, want ze bleef daar zitten. En de informatie die ze kreeg, gaf zij door als er weer razzia's werden gehouden. Met een van die mannen is ze later getrouwd. Maar in de oorlogstijd waren ze zo verliefd, daar is een kind uit geboren. En die vrouw werd door de buurt: "O, je kunt wel zien, blauwe ogen, echt een moffenkind". Het was een joodse man!

I-1: Vreselijk.

G: Hebt U toen ook gezien die oude heer, die ongeveer 103 is? Dat was professor Van Hulst, vroeger, ik heb les van hem gehad, aan de VU, en dat was de man, die heeft heel veel kinderen gered. Hij was directeur van de kweekschool aan de Plantage Middenlaan in Amsterdam. En de heer Van Hulst heeft toen heel veel kinderen [gered], die verzameld werden in de Amsterdamse schouwburg.

I-2: Tegenover de crèche?

G: Daar werden, die heeft hij toen, een heleboel gered. En hij vertelde, was op college, was het een hele deftige man. Als wij studenten daar stonden, we moesten altijd gaan staan: "Dames en heren, goedenavond, gaat u zitten"; zo ging dat. En nu zie ik hem als een veel lossere man. Hij heeft ook bijvoorbeeld Ed van Thijn, de oud-burgemeester, als kind gered.

I-2: Maar dat is Leiden niet.

G: Wat zegt u?

I-2: We moeten terug naar Leiden.

G: Ja, natuurlijk.

I-1: Aan het einde van de oorlog, de grootouders van vaders en moederskant woonden allemaal in Leiden?

G: Nee, mijn vaders familie komt uit Den Haag. Mijn vader heeft zijn eigen moeder nooit gekend, dus die was al half een wees. Zijn vader is....

I-1: Maar op het moment van afloop van de oorlog?

G: Ja, toen leefde geen der ouders meer.

I-1: Maar de grootouders van moederskant waren wel Leidenaren?

G: Ja, zij heten Pardon van hun naam.

I-2: Ook een bekende Leidse naam.

G: Dat is een hele Leidse naam, maar waarschijnlijk, er is [heeft] eens iemand een historisch onderzoek gedaan. Ergens in 1600 zijn ze geëindigd. Het is niet helemaal duidelijk of ze uit Frankrijk kwamen, Franse refugés waren of Waalse refugés. Dat is ook niet helemaal duidelijk. Maar waarschijnlijk zijn ze meegegaan in die golf voorouders uit die contreien.

I-1: Pardon, dat was die grootvader die....

I-2: Van de spinazie. Ach, wat erg.

G: Pardon heette die. Soms zeggen mensen tegen mij, bijvoorbeeld als ze voorbij willen: "Pardon meneer", en dan zeg ik: "O, ik wist niet dat u de naam van mijn oma kende". Maar goed, dat was dan.....

I-1: Uw zusje kwam even voorbij, maar, dat speelde in de oorlog.....

G: Nee, ja, het was mijn zusje, klaar. Die had haar vriendinnetjes, ik had mijn vriendjes en zo, meisjes en jongens was nog echt gescheiden.

I-1: En dan na de oorlog?

G: Ja, en dan na de oorlog. Naar de middelbare school.

I-2: Welke?

G: Ik ben toen naar de MULO gegaan op Noordeinde 3.

I-1: Waarom naar de MULO en niet naar de [wilde zeggen HBS].

I-2: Kweekschool?

G: Dat komt later. Ik ben eerst naar de MULO gegaan. Na de MULO was ik ingeschreven bij de Instrumentmakersschool. Ik ben nogal op vele terreinen handig.

I-1: Met de handen?

G: Zeer handig. Als amateur. Ik kan bijna alles maken of restaureren. Dat vind ik vreselijk leuk. Goed. Waarom ging ik niet naar die school, die Instrumentmakersschool? Want – ik kreeg een soort gevoel – ik wilde theologie gaan studeren. Maar goed, mijn vader had immers een andere baan, die was gaan werken bij de Armenraad, en dat was in de Nieuwsteeg, waar op dit ogenblik dat restaurant de Malle Jan zit. Daar tegenover [nr. 6]. En

die meneer [volgt] was kerkelijk ook heel georiënteerd. Die had toen gezegd, want ik had dan uit huis ontmoeten, naar Ruimzicht in Doorn, om daar de opleiding, de basisopleiding aan te vullen. Maar mijn vader en moeder waren geen schatrijke mensen, waren wel middenstanders, en ik was veel te bang, nou, dat red ik toch niet, en toen had die baas van mijn vader, mr. Van Toornenburg [mr. P.A. van Toorenburg, directeur van de Armenraad], gezegd: "Laat ie eerst een vak gaan leren, en dat vak, daar kan hij op terugvallen; als hij er nog zin in heeft kan hij die studie afmaken".

I-1: Dat was na vier jaar MULO?

G: Ja, dus wat nu? Toen ben ik met de aller, allergrootste tegenzin gegaan naar de kweekschool. Nou, omdat ik MULO-B had, mocht ik in de tweede klas komen.

I-2: Waar was die kweekschool? Hier in Leiden?

G: Die was in Leiden in de Antonie Duycklaan, onder leiding van dr. Schilp, de bioloog. En dr. Schilp, die heeft getracht ons biologie bij te brengen, maar dat is 'm nooit gelukt. Die kweekschool heb ik, om zo te zeggen, met vrucht doorlopen. Ik ben geslaagd. Ik vond het helemaal niks, maar ik kom daar straks nog wel even nader op. Toen ben ik in militaire dienst gegaan. Zo ging dat vroeger. Na de militaire dienst ben ik aan de hoofdakte begonnen, want je moest je hoofdakte halen. Nou, een A en een B gedeelte, ik heb die beide gehaald. Ik ben begonnen in het onderwijs, uiteindelijk op de Kooiparkschool.

I-1: Wat voor school was dat?

G: Dat was een basisschool, een lagere school. Zo heette dat vroeger. Ik ben vervroegd uit militaire dienst gekomen, en dat is toch wel, vind ik toch wel saillant. Mijn schoonmoeder, die had visite van een ouderling, en die was hoofd van die school, een meneer De Vries, die vertelde dat hij zocht een onderwijzer. Toen zei zij: "Ja, maar mijn schoonzoon zit in militaire dienst". Toen zegt ie: "Nou, laat 'm solliciteren". Het was een gereformeerde schoolvereniging. Ik moest een rekwest indienen om vervroegd uit dienst te mogen. En het schoolbestuur heeft ook een rekwest ingediend om mij eruit te krijgen. Dat komt later....

I-1: Er was schaarste aan onderwijzers?

G: Ja, daar was wel wat schaarste. En toen zei de, toen ik later bij de kapitein moest komen, dat er antwoord op het rekwest kwam, toen zei hij: "Mattheus, het heeft Zijne Excellentie de Minister van Oorlog", zo heette dat, "behaagd jou met vervroegd groot verlof te sturen". Hij zegt: "Het rekwest dat jij hebt ingediend heb ik afgewezen en alle andere hogere militairen hebben het ook afgewezen, want dat gaat automatisch zo. Hoe heb jij dat voor elkaar gekregen?" Toen zei ik tegen hem: "Kapitein, het is voor U een vraag en voor mij een weet". Wat was die weet nou? Het schoolbestuur had het ook ingediend. Maar de zoon van de voorzitter van het schoolbestuur zat precies in de lijn waar het rekwest langskwam. Nou, dan snapt u het, hij had allemaal 'nee' gezien en toen werd het allemaal 'ja'. Dat is een mooi verhaal en zo ben ik daar begonnen, als schoolmeester, 21 jaar en 11 maanden.

I-1: Nog steeds met tegenzin, of was dat intussen bijgetrokken?

G: Nou, ik heb altijd in het jeugdwerk gezeten, maar daar kom ik nog wel op. Ik heb, eh, 21 jaar, ik kreeg 48 kinderen in de klas, 48 kinderen, waar [eerder] schoolmeesters allemaal weggepest werden.

I-2: Welke school?

G: Het was de vierde klas, jongetjes die helemaal geen zin hadden in leren.

I-2: Vreselijk.

G: Jonge, jonge, jonge, ja, nou, nou, nou.

I-2: Dat was zwaar.

G: Dat was elke dag, er waren meesters weggetreiterd, en daar kom je dan met....

I-2: 21 jaar en 11 maanden.

G: Sta je dan voor zo'n groep. En elke dag was het "to be or not to be".

I-2: U had het over uw schoonmoeder. Was U toen al getrouwd?

G: Nee, nee. We waren verloofd. We waren al verloofd, nog niet getrouwd. Maar daar kom ik straks nog wel op, straks.

I-1: 21 was U. Dus dat was in de vijftiger jaren.

G: Toen heb ik mijn hoofdakte gehaald. Dat moest allemaal in de avonduren. Dus je had een klas én je moest voor je hoofdakte. Nou, de hoofdakte was een zeer, zeer zware opleiding.

De latere directeur van de kweekschool, mr. dr. De Vries, die kende mijn vader goed, en die had gezegd: "Ik heb veel gestudeerd", zegt ie, maar zegt: "die hoofdakte, ik ben er voor gesjeesd een keer". Zegt ie: "Dat was de moeilijkste studie van mijn hele leven. Je moest zo ontegenwoordig veel en breed weten". Maar goed, na de hoofdakte dacht ik: wat moet ik nu gaan doen? En toen ben ik naar de VU gegaan en later naar de GU, en heb daar onderwijskunde gestudeerd.

I-2: Ook in de avonduren?

G: Dat ging, ja, we waren studenten in, hoe zeg je dat, avondstudie, zaterdagstudie en weet ik het allemaal. Nou, na een jaar of....

I-1: Geen theologie dus?

G: Theologie is, heeft altijd nog uitermate mijn belangstelling, vooral ook in historisch opzicht heb ik daar heel veel belangstelling voor. Zien hoe bepaalde ontwikkelingen zich in de zuilen, vooral de protestantse zuilen, hebben ontwikkeld. En dan denk je: Mensen, mensen, mensen, wat een..... gut, oh gut, oh gut. Ja, de splitsing met mijnheer, professor Schilder 1944, woonde op de Zoeterwoudsesingel. Nou....

I-1: De VU.

G: Toen ben ik uiteindelijk van het lager onderwijs afgestapt. Ik heb twee scholen gehad, de Kooiparkschool [en] ik ben ook bij de Leidse Houtschool een aantal jaren geweest. Tijdens mijn Leidse Houtschoolperiode zijn mijn verloofde en ik getrouwd, tot man en vrouw. En waarom zeg ik dat? Toen wij trouwden op 2 oktober 1962 [lees 6 okt. 1962] hebben we onze receptie gehouden in de pas gerenoveerde bovenzaal van die school, dus op een zaterdag. Dat kon allemaal.

I-1: Had u de studie toen afgerond of was u nog bezig?

G: Nee, ik was [heb] de studie later afgerond. Maar goed, je had, in die periode is ook onze oudste zoon geboren.

I-1: In 1962?

G: Ja.

I-1: Na twee lagere scholen.....?

G: Twee lagere scholen, toen ben ik overgegaan naar de technische school. Ik vond het wel leuk om met oudere lui om te gaan. Ik vind het, hoe heet dat, het omgaan met kinderen vind ik ontzettend leuk, vooral met pubers en zo. Vind ik prachtig. Dus die hele theologiebelangstelling is wel gebleven, maar die studie, achteraf, toen ik gepensioneerd was heb ik nog gedacht, zal ik nog eens dat gaan studeren? Nou, ik lees nog wel heel veel daarover, maar achteraf ben ik blij dat ik het nooit heb gedaan.

I-1: U bent agnostisch ingesteld, zei u eerder [2x].

G: Ja, ja, maar goed, dat is ook maar een klein flardje.

I-1: Technische school. Ook in Leiden?

G: Ja, dat was hierachter, dat was makkelijk.

I-2: Was dat de Ambachtsschool? Of was het.....?

G: De Ambachtsschool. De naam is veranderd. Was drie jaar eerst. Later is die door bezuinigingen twee jaar geworden. En na de oorlog is die al heel snel Lagere Technische School gaan heten.

I-2: Ja, de LTS.

G: Ja, en daar heb ik een heel plezierige tijd gehad. En na een jaar of elf daar gewerkt te hebben, toen heb ik gesolliciteerd naar Den Haag, daar was een [functie als] directeur van een scholengemeenschap. En ik ben directeur geworden van een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs en met allerlei dingen daaraan.

I-2: VWO en...?

G: Ja, dat valt er allemaal onder, later. Maar het bestaat niet meer, want het is allemaal overgegaan naar de gemeente.

I-2: Welke scholengemeenschap was dat?

G: Die heette Kagawa. [Dr. Kagawaschool, 1961-1978 MULO, 1978-1985 MAVO]

I-2: KaLaWa?

G: Kagawa was genoemd...

I-2: Wat is dat nou?

G: Ja, Kagawa was een Japanse verzetsstrijder uit de oorlogstijd.

I-2: O hé, Karel, Anton....

G: Ja, gewoon Kagawa.

I-1: Goh, nooit van gehoord.

G: Ik wist dat ook niet. Helemaal niet. Er is een plaquette van deze man in de Laurenskerk in Rotterdam. Kwam een van de collega's, kwam daarvan, die leeft niet meer, die collega is later predikant van de Laurenskerk geworden, die was wel theologie gaan studeren, en die heeft mij toen eens een keer verteld. Goed, dus.

I-1: U bleef in Leiden wonen?

G: Ja, wij woonden in Leiden-Zuidwest, in de Mahlerstraat nr. 13. Daar zijn beide oudste zonen geboren.

I-1: Ja, dat willen we ook wel even weten. Het eigen gezin.

G: We hadden uiteindelijk drie zonen.

I-1: [Wijzend op het opnameapparaat], Het komt wel op dat [ding].

G: Die zonen zijn ook, de oudste zoon woont in Voorschoten met zijn gezin, vrouw en twee kinderen. Mijn middelste zoon is twee keer getrouwd geweest. Woont nu in Amsterdam. Als het goed is, is hij net geland op Tel Aviv, want hij is met het vliegtuig naar Israël vertrokken vannacht. Die middelste zoon heeft drie kinderen uit zijn eerste huwelijk, een jongen van 22 en een meisje van 20 en nog een jongen die is gisteren 16 geworden. Bij zijn tweede vrouw, die van joodse oorsprong is, daarom gaan ze naar Israël...

I-1: Vandaar die reis!

G: ...heeft 'ie nog een dochttertje, die is pas 5 geworden. En de jongste zoon van ons, die woont in Friesland, in Franeker. [Tegen I1:]. Aan uw naam te herkennen weet u van Friesland wel het een en ander af.

I-1: "Frentsjer". [Fries voor Franeker].

G: Leuk stadje. [2x].

I-1: Ja, drie kinderen, zonen. Hoe hebt u uw vrouw leren kennen?

G: O, wij zaten op de zondagsschool, zo heette dat toen, daar was zij leidster en ik was daar ook in de leiding. Ik was toen voorzitter van die zondagsschool, die was heel groot, wel 35 medewerkers, en er waren ruim 200 kinderen, onder de naam Daniël Chantepie de la Saussaye. [herhalingen]. Dat was een hoogleraar, Chantepie de la Saussaye, in Leiden [neen, ds. D. Chantepie de la Saussaye, 1818-1874, was hoogleraar te Groningen; hij was wel van 1848-1862 predikant in Leiden geweest]. Zondagsscholen waren eigenlijk idealistisch opgestelde instituten. Later zijn het een soort kinderkerken geworden. Maar het was eigenlijk zo dat heel veel professoren en andere mensen van de universiteit, die zich over kinderen ontfermden uit de lagere sociale klassen om ze op die manier wat rekenen en taal bij te brengen. En ook dan de bijbelse verhalen dus. En een van hen was Daniël Chantepie de la Saussaye.

I-2: Hoe schrijf je dat? Dat moeten we even bekijken. [etc].

G: Chantepie, zal ik het even doen?

I-2: Ja, graag.

G: Ik heb ook nog voor dokter willen leren, maar dat is nooit gelukt. Alleen het handschrift heb ik overgehouden, kun je bijna niet lezen. [lacht]. Ik moet het een beetje voorzichtig doen. Ik schrijf tegenwoordig niet veel meer, doe alles op dat ding. [Wijst naar zijn pc]. Ik heb ook een herseninfarct gehad, ooit. Dat heeft een beetje invloed op het schrijven.

I-2: Niet veel van te merken gelukkig. [Er valt een stilte, het schrijven van de naam Chantepie etc. kost even tijd].

I-1: U zat in het bestuur of in de leiding van die club?

G: Ja.

I-2: Zo fijn, dank u wel. [Krijgt briefje met naam Chantepie].

I-1: Daar is uw vrouw.

G: [Zij] was daar leidster, en daar is mijn oog op gevallen. Zo ging dat [lacht]. Ja, zij zat in onderwijsopleiding. Ik was wel aardig thuis, ik heb een erg brede belangstelling en ik deed ook wel aan muziek, ik wist wel wat van muziektheorie, en daar had zij wat moeite mee. En toen heb ik mij opgeworpen, en zo is het gekomen.

I-2: Zo is het gekomen, zo is het gebeurd. Zeg, was het, welke kerk was dat die zondagschool? Was die aan de kerk verbonden?

G: Ja, maar die dominees, die bemoeiden zich daar niet mee. Dat was later de grote kritiek. Omdat de kerk zich zo weinig met de jeugd bezig hield.

I-1: En uw vrouw was ook hervormd?

G: Was ook hervormd, ja, ja.

I-1: Uit dezelfde hoek, en er kwamen toen drie kinderen. Heeft zij daarna nog gewerkt?

G: Ja, heel veel gewerkt.

I-1: Ook bij het onderwijs?

G: Ja, ook bij het onderwijs. Zij heeft op diverse scholen, eerst invallen, invallen, invallen. En dan tegen de vakantie werd ze er weer uitgegooid. Zo ging dat allemaal. Nou, toen wij getrouwd waren, haar vaste aanstelling werd ingetrokken en werd omgezet in een tijdelijke. Ja, zo ging dat.

I-2: Ja, zo ging dat.

G: Maar gelukkig dat de emancipatie is gekomen.

I-2: Ja, goh. Ik heb het zelf ook meegemaakt.

I-1: Maar goed....

G: [Tegen I-2], U zat ook in het onderwijs?

I-2: Nee, niet in het onderwijs. Gewoon mijn baan. Toen ik een kind kreeg, mocht ik niet meer in vaste dienst blijven.

I-1: Maar er zijn dus momenten geweest dat U allebei werkte. Hoe ging het dan met de opvoeding van de kinderen? Was er opvang?

G: Nou kijk, zij zat op dezelfde school als waarop de kinderen zaten.

I-1: Dat scheelt ook.

G: En dan nam zij ze ermee naartoe als ze ging werken. Zo ging dat. Later, toen de jongens oud genoeg waren en voor zichzelf zorgden, middelbare scholen en zo, toen ging dat gemakkelijker. Nee, dat is eigenlijk nooit een probleem geweest.

I-2: Maar het was wel een uitzondering nog in die tijd, dat iemand [lees: een getrouwde vrouw] doorwerkte?

G: Ja, na het eerste jaar is ze echt gestopt.

I-1: Maar goed, u had die avondstudie ook.

G: Ik zat op de avondstudie, zat ik boven, in de Mahlerstraat, van die kleine huisjes, daar had ik boven op zolder, was eigenlijk een vliering, daar waren ook helemaal geen vloeren in, daar heb ik een vloer in gemaakt, en ik heb ook toen een vaste trap in dat huis gemaakt.

I-1: Om een eigen werkhoek te hebben?

G: Ik wilde een eigen ruimte hebben waar je je kon afzonderen, want kijk es, beneden.....

I-1: En na uw lts-jaren hebt u uw onderwijsstudie afgerond?

G: Ja.

I-1: En daarna kwam de volgende baan?

G: Ja, Den Haag.

I-1: Maar U bleef in Leiden wonen?

G: Ja, in de Mahlerstraat. Later zijn we verhuisd naar de hoek van de De Bazelstraat en de Churchilllaan. Als je de Kennedylaan hebt, en je steekt daar over, daar op die hoek, dat grote huis, hebben wij gewoond. Maar op een gegeven moment kwam mijn oudste zoon en die zei: "Er komen bij jullie daar verkeerslichten en er komt daar ook een brug bij de dr. Lelykade [Doctor Lelylaan] en de Morsweg en zo. Daar komt al dat verkeer vanuit Oegstgeest en Rijnsburg wat naar Duitsland gaat". Dat gaf ons toen te denken, en toen zijn we op termijn, dat is nu alweer ruim 20 jaar dat wij hier wonen. Mijn zoon wist dat allemaal, want mijn zoon zit bij de politie en is op 't ogenblik inspecteur bij de politie in de beroemde Schilderswijk.

I-1 en I-2: Zo. Kijk es, nou dan.

G: Morgen moet hij een lezing houden op de universiteit, afdeling criminologie. Gastcollege. De tweede zoon, die woont in Amsterdam, zit ook bij justitie en is van de Bijlmerbajes. Het hoofd van de afdeling detentie en integratie. Daar heeft hij 40 maatschappelijk werkers waar hij leiding aan mag geven.

I-1 en I-2: Goed terechtgekomen, ja?

G: Nou, dat was in de familie het enfant terrible. Leren, dat vond hij allemaal niks. Achteraf blijkt dat het schoolsysteem paste helemaal niet bij hem. Hij was iemand die zijn eigen ding wilde doen. Uiteindelijk is hij toch, hij heeft een zeer ernstig ongeluk gehad toen hij daar werkte. Hij moest worden opgeleid in verband met calamiteiten als, leiding aan een groep geven als er gevangenenopstanden komen. Toen zijn ze naar Ossendrecht geweest. En in Ossendrecht is hij, er was daar een rollenspel. En dat rollenspel, daar was hij op een gegeven moment boef, en hij was geboeid, en toen is hij geboeid en al door een misstap van een drie meter hoge stalen trap naar beneden gevallen.

I-2: O, wat erg.

I-1: Wat onnozel dat dat niet voorkomen is.

G: Toen is hij blijven hangen en als, en die val heeft hij gelukkig overleefd. Zijn hele kaak was verbrijzeld. Is allemaal, op wat details na, wat gevoelloosheid, gelukkig goedgekomen. Ja, toen mocht hij het geweld niet meer in, toen zei de, in het begin zei hij: "Ik ga helemaal niet meer terug. Het is hun schuld, zij moeten betalen". Maar ja, na een week zei hij: "Ik ga toch maar weer eens kijken". Want daar had hij helemaal geen zin in om thuis te zitten. Toen kwam hij uiteindelijk, tijdelijk hebben ze gezegd tegen hem: "Joh, er is daar een afdelingschef nodig, wil jij dat tijdelijk doen?" Nou goed, heeft ie gedaan. [Etc. etc. lange uitweiding over de sollicitatie van de zoon].

I-2: Wat doet de derde?

I-1: De derde zoon.

G: Ja, dat is een beetje een tragisch geval. Daar zitten we nu nog erg mee en wil ik eigenlijk niet teveel over [zeggen]. [Maar niettemin, er volgt een uitvoerig relaas over de lotgevallen van de derde zoon].

I-1: Terug naar uw eigen leven in Leiden. U hebt uw baan in Den Haag, maar bent u hier ook actief geweest?

G: Zeer, zeer.

I-1: Kunt u daar wat verder over vertellen?

G: Ik had haast mijn bed hier neer kunnen zetten.

I-1: Dat begon al in het bestuur van die...

G: Zondagsschool. Ja, dat was in de hele jonge jaren. Later ben ik in het jeugdwerk terechtgekomen, de jonge kerkgang. Dat was bij ds. Vossers op het Levendaal. Ds. D.J. Vossers woonde toen in, hoe heet die straat ook al weer, waar het oude Diaconessenhuis was, later de UB. Nou, ik kan zo gauw niet op die naam komen [Groenhovenstraat 3]. Dat heette dan jeugddouderling. Nou goed, tijdens mijn studie heb ik daar, heb ik dat allemaal losgelaten, had ik helemaal geen tijd voor. En toen ben ik uiteindelijk toch weer kerkelijk betrokken geraakt, hier in Zuidwest. Uiteindelijk ben ik daar geworden, heette dan weer diaken, vooral met maatschappelijke noden en financiële problemen, vluchtelingen. Ik ben uiteindelijk voorzitter geworden van de Kerkenraad, voorzitter van de rest van de diaconie nog. Ik was organist in de kerk, en ik ben ook nog tien jaar lang dirigent van de cantorij geweest.

I-1 en I-2: Asjeblijft. Ja, heel wat dus.

G: Ja, ik heb een brede belangstelling, op allerlei dingen. Ik weet van alles wat. Ik kan van alles wat. Ik ben nergens een specialist in.

I-1: Wat kwam er op uw weg als jeugddouderling, dan hebben we nu over de jaren '60/'70?

G: Ik zat ook in dat jeugddouderlingenconvent, heette dat, in de Leidse stad, onder leiding van ds. Lamping. Ja, en daar deden we wel wat. Je had ook de zogenaamde asfaltjeugd. En dat was een instituut waarvan een vriend van mij daar de leiding had, professioneel, en dat heette "Het Kraaiennest". En daar deden we dus aan mee. Maar ja, alles liep eigenlijk altijd terug, aantal deelnemers liep terug. Dus dat jeugddouderlingschap dat, we waren nog verbonden aan wat nu de Vredeskerk heet, daar ben ik ook nog organist geweest. En toen zijn we verhuisd, toen zijn we eigenlijk een beetje ontheemd geweest, en toen zijn we hier terechtgekomen. En dan zeggen ze: "Joh, wil je hier aan meedoen?" En zo maar door. Ik heb mij in die tijd ook heel druk gemaakt met Roemenië. Leiden wordt genoemd de stad van vluchtelingen. En op de Oude Rijn, daar heb je de Bakkerij, daar zit de centrale diaconie, ik weet niet of u dat kent? Daar ben ik jarenlang algemeen secretaris van geweest, samen,

onder leiding van ds. A. Dronkers. En met hem en nog twee andere dames hebben wij de eerste rit naar Roemenië gemaakt, in de tijd van Ceausescu.

I-1: Ah, met voedsel en kleding?

G: Nee, wij wilden, hadden het plan opgevat om in het werelddiaconaat, om contact te zoeken met een gemeente in Roemenië. En op 6 augustus 1988, op een zondag, zijn we toen .. [wat volgt is een lang relaas over reisavonturen in Roemenië en aanbod koffie].

I-1: Maar het doel was een zustergemeente te vinden?

G: Ja, we wilden gewoon contact leggen eigenlijk [etc.,etc.].

I-1: We gaan wel weer terug naar Leiden hoor, dit gaat te ver.

G: Ja, maar goed, dat was mijn werk, wat ik heb gedaan, [etc. etc. Gaat weer verder over Roemenië, o.a. in 1981 met een koor naar Roemenië geweest].

I-1: In '81, ja, Voorzitter van de kerkenraad geweest, dirigent geweest, een actief leven dus?

G: Allemaal in Leiden. In Den Haag zei ik: "Ik kom voor ontwikkelingswerk".

I-1: Betekent dat ook dat de sociale contacten ook in datzelfde hervormde [milieu] bleef? Of ook daarbuiten?

G: Automatisch blijf je een beetje daarin hangen, waarin je groot geworden bent. Maar ik heb, dat is allemaal veranderd in de loop der jaren. Ik heb ook meegewerkt om hervormd en gereformeerd in elkaar te schuiven in Leiden. Ik heb contacten gezocht met katholieken, mensen die niet geloven, interesseert mij allemaal niks. Als het maar goede mensen zijn. Je hebt zelfs een dochter, de schoondochter, de vrouw van de middelste zoon is joods, ja, ander milieu, andere cultuur, maar goed.

I-1: Ja, dat was ook nog een vraag. Zijn de kinderen in Leiden getrouwd met Leidenaren?

G: Even kijken: de jongste zoon is met een dame uit Voorschoten getrouwd, de oudste zoon is met een vrouw, haar vader werkt ook in Leiden, wonen in de Merenwijk.

I-1: Een Leidse familie?

G: Ja, ja. Daarom vieren we graag 3 oktober.

I-1: Ik vind dat leuk. We hebben ook mensen gehad en dat waren allemaal import...

I-2: Die zich absoluut geen Leidenaar noemden.

I-1: De dames. Terwijl ze kinderen kregen in Leiden, allemaal Leidenaar, en de dames willen niet.....

G: Nou, mijn zoon...

I-1: Ik vraag ze dan, bent U ook Leidenaar?

G: Ik ben een echte autochtoon. Maar mijn oudste zoon is nog zo met Leiden verbonden, hartstochtelijk liefhebber van de drie oktoberfeesten. Ik had het kort geleden daar nog met hem over. Hij had graag in het bestuur van de 3 October-vereeniging willen zitten, had ie ook best ingekomen, zegt ie. Maar ik vind het veel leuker met de mensen op straat, beetje feestvieren en zo.

I-2: Haalt u altijd haring en wittebrood?

G: Ja, altijd.

I-2: Ik ook.

G: Ja, mijn vrouw doet het altijd. Ik ben, wat dat betreft ben ik wat moeilijker uit bed te krijgen.

I-2: 18 haringen halen?

G: Woont u op....

I-2: Botermarkt, in het oude C&A gebouw.

G: Daar woont U al lang?

I-1: Ja, vanaf het begin dat die appartementen daar kwamen, 25 jaar zo ongeveer.

G: Toen was er op de hoek nog een sportzaak, van de Botermarkt, dat Gangetje, Van der Staay. Zegt U dat wat?

I-2: Ja, ja.

G: Dat was een oom van mijn vrouw.

I-2: Je had een heleboel zaken toen, op de Botermarkt, een hoedenzaak.

I-1: U hebt een heel groot deel van uw leven als hoofd van een scholengemeenschap gewerkt in Den Haag, maar verder via de kerk contact met Leiden gehouden?

G: Ja.

I-1: Uw zusje, is die ook in Leiden gebleven, of is die...?

G: Hij is hoofd van een basisschool geworden in Alphen aan den Rijn. Later is hij leraar geworden in Utrecht, haar man. Dus zij ging mee. En na zijn pensionering, hij was ook nog directeur van een school geworden, na zijn pensionering is hij theologie gaan studeren. Hij kwam uit een hervormd nest en later, door mij is hij terecht gekomen bij de oud-katholieke kerk. Dat vond hij interessant. Engelse diensten. Later is hij bij die pastoor terecht gekomen van de oud-katholieke kerk.

I-2: Op de Singel?

G: Het witte kerkje. En toen is hij uiteindelijk op de rooms-katholieke universiteit in Utrecht afgestudeerd.

I-1: In Nijmegen?

G: In Utrecht.

I-2: Daar is geen rooms-katholieke universiteit.

G: Nee. [Etc.; opmerkingen over opleidingen versus universiteit en oud-katholiek versus rooms-katholiek].

I-1: Leuk om te weten hoe Leidse families in Leiden blijven en ook weer uitzwerven. Ja, wat is Leids?

G: Terug in de geschiedenis was tweederde van Leiden was import. Met alle vluchtelingen.

[Hierna nog enkele minder relevante zinnen, waarna het interview stopte. Een aanvankelijk geplande tweede interview vond niet meer plaats.]

Korte inhoudsopgave van het interview met de heer H.J. Mattheus, oud 80 jaar, gehouden op 21 mei 2015.

Hendricus Johannes Mattheus [hierna HJM], geboren op 28 februari 1935, is een geboren en getogen Leidenaar. De naam Mattheus komt mogelijk uit Portugal. De grootouders van moederskant heetten Pardon, een 'echte' Leidse familie. Mattheus' vader was bedrijfsleider op de textielfabriek Zuurdeeg en later ambtenaar, beide in Leiden [ca 9 min.]. HJM groeide op in een hervormd gezin en trouwde in 1962 met een onderwijzeres uit Leiden die eveneens hervormd was. Het echtpaar kreeg drie zonen, die alle drie elders wonen. HJM wist veel te vertellen over zijn vroege jeugd, de oorlogstijd en over de uitbreiding van Leiden.

[ca. 21- 45 min.] Na de oorlog ging hij naar de MULO en daarna naar de kweekschool. Eigenlijk had hij theologie willen studeren, maar het parool was toen 'eerst maar een vak leren'. Hij klom op van onderwijzer aan een basisschool, oud bijna 22 jaar en pas uit militaire dienst, tot directeur van een scholengemeenschap, in Leiden respectievelijk Den Haag. Na het behalen van de hoofdkte (A en B) ging hij onderwijskunde studeren aan de VU en GU, allemaal in de avonduren en in de weekends.

HJM bleef in Leiden wonen en was daar vooral kerkelijk actief. Hij was o.a. diaken, ouderling, voorzitter kerkenraad, organist, dirigent van de cantorij en secretaris van het Centrale Diakonaat.

Ook deed hij actief mee aan de samenvoeging van hervormd en gereformeerd. Erg uitvoerig sprak hij helaas niet over die (Leidse) activiteiten, wel over een reis naar Roemenië waar hij met andere kerkleden op zoek ging naar een 'zustersgemeente'. [ca. 1.22]. Tijdens het interview liet hij zich ontvallen: 'Ik heb een brede belangstelling. Ik weet van alles wat. Ik kan van alles wat. Ik ben nergens specialist in.'